

پیشکەوتن / التقدّم

ژ پښتنه‌نگا روژنامه‌گه‌ریا به‌هدینان

گوڅارا (پښتنکه‌وتن / التقدّم)

۱۹۵۸ - ۱۹۶۳

(قه‌کۆلینه‌کا دیرۆکی به‌نگه‌نامه‌یی)

هیښ کهمال ریکانی^(۱)

رۆژنامەگەری وەك ئێك ژ ژیدەر و ئالاڤین گرنڭ بۇ ئاكەهە و تۆماركرین دیرۆكى و كاودان و رمۆش و سەرۆبەر و روودانین جودا جودا یین سەردەمى بورى و یین رۆژان و هەقسەردەمى دەرکەفتا وان رۆژنامە و گۆڤاران ، بۇ قى چەندى ژى ئەڤ قەكۆلینە بزاڤەكە بۇ پیداجوونا چەندین هژمارین گۆڤارا «پیشکەوتن / التقدّم» (۱۹۵۸- ۱۹۶۳ز) نەخاسە ئەو هژمارین قى قەكۆلینى (۲۰-۳۰) بخوقە كرتى و هەر مزار و بابەتەكى پەيوەندى ب بەهیدینان ڤە هەى و پشكداریا نڤیسەر و هۆزانناین بەهیدینان دگەل دیاركرنا بابەتین وان و چەند نمونەپەك ژ لاپەرتین دانەپین رەسەن یین گۆڤارى و دانەناساندنا پشكداران.

پیناسینەك ل دۆر گۆڤارا «پیشکەوتن / التقدّم» :

ئیکەم هژمارا وى ل (۲۸ شوباتا ۱۹۵۸ز) ب قەبارمیا (۴۲ × ۲۹سم) ل بەغدا دەرچووپە^(۱) و ئەڤ گۆڤارە یا حەفتیانە بووپە هەر وەكى ل سەر لاپەرى دەستپیکى دهاته نڤیسین (كۆواریکى هەفتەى گشتى یە- مجله اسبوعية عامة باللغتين الكردية و العربية) ب هەردوو زمانین كوردى (کرمانجیا ژوروى / بەهیدینى و کرمانجیا ژیرى / سورانى) و عەرەبى دەرکەفت، ل پشتى شورشا ۱۴ تیرمەها ۱۹۵۸ هەر ژ هژمارە (۶۵) ژ گۆڤارى بووپە رۆژنامە و ل شوباتا ۱۹۶۳ هاتپە دائیخستن^(۲).

مەحمەد رەزەق کانی

نەفەسێ بەرێژێرێ بەهیدینان دەستپێکێ کرد ل بەغدا ل سالا ۱۹۵۴ دووبارە دەستورناما ڤەکرنا یانەپى ب دەستشەپین^(۳)، نافهاتی د مهیدانا نڤیسین و رۆژنامەگەری دا دەستەكى باش و خزمەتەكا هەژى پیشکیش کریه و ژپیشەنگین رۆژنامەڤانیا بەهیدینان دهیتە هژمارتن ، ئانکۆ دشین ب دامەزرینەرى رۆژنامەڤانیا بەهیدینان قەلەم بەدین چونكى دەرێخستنا گۆڤارا (پیشکەوتن/ التقدّم) ل سالا ۱۹۵۸ز و هەبوونا لاپەرەكى بناڤى (بەشى بادینان یان بەشى بادینانى) باشترین بەلگەپە بۇ قى چەندى، بهاین کرپنا هەر دوو بەشین کوردی و عەرەبى ب(۲۵) ڤلسان بوو.

بەرهم و کارپن وى یین رۆژنامەڤانان :

- دبەر دەرەمۆمیا کارى خویى نڤیسینى داچووەك نڤیسەر یان رۆژنامە نڤیس
- ئەڤ پەرتووك و رۆژنامە و گۆڤارە چاپكرینه و دەرێخستینه :
- أ- پەرتووك :
- ۱- نڤشأت من القلم ، بغداد ۱۹۵۰.
- ۲- حقائق تاريخية عن القضية البارزانية ، بغداد ۱۹۵۳.
- ۳- الخدمات الاجتماعية في العراق ، بغداد ۱۹۵۶.
- ۴- ڤەرەنگا كوردى - عەرەبى ، بەغدا ۱۹۵۶^(۱).

دكاروانى رۆژنامەڤانان دا مەحمەد بریفكانى ئێك ژ كەسپن چالاك بووپە و هەر زوى هەبوونا رۆژنامە و گۆڤاران ب گرنگپەكا مەزن زانى پە، لەوما دەست ب دەرێخستنا رۆژنامە و گۆڤاران و نڤیسەر كاركرپە، خودان ئیمتياز یان سەر نڤیسكار و نڤیسەر كاركرپە.

ب - رۆژنامە و گوڤار :

دكاروانى رۆژنامەقانىنى دا محەممەد بريفيكانى ئىك ز كەسىن چالاك بوويه و هەر زوى هەبوونا رۆژنامە و گوڤاران ب گرنگيهكا مەزن زانى يە، لەوما دەست ب دەريخستنا رۆژنامە و گوڤاران كريبە و چ وەك خودان ئىمتياز يان سەرنقىسكار و نقىسەر كاركريبە و شيايە خزمەتەكا باش پيشكىشى زمان و ئەدەب و دىرۆكا گەلى خو بکەت و چەندىن نقىسەرىن كورد ل خو كۆمبەكەت و بەرھەم و نقىسىن وان بەلاق بکەت.

۱- رۆژنامەيا «الجيل»

رۆژنامەيهكا رۆژانە يا سياسى كشتى بوو، ئىكەم هژمارا وى ل (۱۹ رەبەلنەهول ۱۳۶۷ مش - ۳۱ كانوونا دووى ۱۹۴۸ز) دەرکەفتى يە، كو ل چاخانا (الاعتقاد) ل بەغدا هاتيه چاپكرن^(۷).

۲- رۆژنامەيا «الأيام»

رۆژنامەيهكا رۆژانە يا سياسى سەريەخو بوو، ل سالا ۱۹۵۴ ل بەغدا دەرکەفتبوو، خودان ئىمتياز (محەممەد بريفيكانى) و ريفەبەرى بەرپرس (شەهابەددين شىخلى) بوو^(۸).

۳- گوڤارا «پيشكەوتن / التقدم»

ل بورى مە بەحسنى قى گوڤارى كريبە.

۴- رۆژنامەيا «التقدم/پيشكەوتن»

رۆژنامەيهكا حەفتيانە يا سياسى بوو، ب عەرەبى و كوردى بوو، خودى (محەممەد بريفيكانى) و (يونس ئىبراھىم) و (صەبيح عەبدولغەنى) سەرنقىسەريا وى كريبە، ل ۲۷ چريا دووى ۱۹۵۷ز ئىمتياز وى هاتيه و مرگرتن و ل سالا ۱۹۵۹ ل بەغدا دەرچوويه و ل ۷ كانوونا دووى ۱۹۵۹ بوويه رۆژانە و ل ۸ شوباتا ۱۹۶۳ هاتيه راوەستاندن^(۹).

۵- رۆژنامەيا «اخبار اليوم»

رۆژنامەيهكا حەفتيانە يا سياسى بوو، خودان ئىمتياز (محەممەد بريفيكانى) سەرنقىسەر (سەلىم تەها تکریتی) بوو، ل ۳ خزيارنا ۱۹۶۴ز ئىمتياز وى هاتيه و مرگرتن^(۱۰).

۶- رۆژنامەيا «الاخبار»

رۆژنامەيهكا رۆژانە يا سياسى بوو، هەندەك قوناغان دا بوويه حەفتيانە، بتنى لاپەرەكى وى ب كوردى بوو، خودانى وى (محەممەد بريفيكانى) و (كامل ئەلەشەهەدانى) و (صەبيح عەبدولغەنى) سەرنقىسەريا وى كريبە، ل رۆژا ۸ كانوونا ئىكى ۱۹۶۵ز ئىمتياز وى هاتيه و مرگرتن و ل ۱۷ چريا ئىكى ۱۹۶۷ز هاتيه راوەستاندن^(۱۱).

يا هەتا نوکە نقىسەر و شەكۆلەرەن ئامازە دا يە دەستپيكا رۆژنامەقانيا بەهدينان نقىسەرگى ئاقدارگى بەهدينان (حافز قازى) و گوڤارا وى (رؤناھى) ب پيئسەنگار رۆژنامەقانيا بەهدينان دەرژميئن، ئەقە ژى ل دووف بۆچوونين كو ئاقتا گوڤارگى ب بەهدينى يە و ژمارا ئىك ب بەهدينى دەرچوويه !!

نقیسەر و ھۆزانشانیڧ دەقھرا بەھدینان د گۆقارا (پیتسکھوتن / التقدف) دا :

ل دووق ئەو بابەت و نقیسینیڧ د گۆقارا پیتسکھوتن دا یین ھژمارین وی دناقېھرا (۲۰-۳۹) دا ھاتیئە بەلاقرین یین پھیوھندی ب کرمانجیا ژووری (بەھدینی) و نقیسەریڧ وی قھ ھەین دی د قی قھ کۆلیڧن دا دەینە دیارکرن :

لیستا بابەت و نقیسەران :

میزوو	ژمارە و لاپەر	ناقى بابەتی	نقیسەر	ژ
۱۹۵۸ آب ۹	۲۰، ص ۱ و ۶	من بطون التاريخ : دهوك في فلك التاريخ	أنور المائي	۱
	۲۰، ج ۷	بەشى بادینان : مەھدی ئاکرەیی	ئەنومر مایی	
۱۹۵۸ آب ۳۰	۲۳، ص ۳	من بطون التاريخ : عمادية (أميدي) في دفة التاريخ -۱-	أنور المائي	۲
۱۹۵۸ ایلول ۶	۲۴، ج ۲	من بطون التاريخ : عمادية (أميدي) في دفة التاريخ -۲-	أنور المائي	۳
۱۹۵۸ ایلول ۲۷	۲۷، ج ۵	بەشى بادینانی : بەناقى یزدانی پاك	سلیمان ئیبراھیم بەرۆشکی	۴
۱۹۵۸ تشرین الاول ۴	۲۸، ص ۳	لمحات عن الابداء الاكراد	أنور المائي	۵
	۲۸، ج ۱	بەشى بادینانی : کوردستان (ھۆزان)	محمد توقى بامەرنى	
۱۹۵۸ تشرین الاول ۲۵	۳۱، ج ۵	بەشى بادینان : قھگەریان شیر	تارق دلسوژ- ئاکرەیی	۶
	۳۱، ص ۳ و ۷	اسطورة خالدة من الادب الكردي : سیابەند	أنور المائي	
۱۹۵۸ تشرین الثاني ۱	۳۳، ج ۲	بەشى بادینانی : بادینا لھ میژوی کەقن دا -۱-	ئەنومر مائی	۷
	۳۳، ص ۶	تاریخ العشائر في العراق : من أين نزحت العشائر البادية؟	أنور المائي	
۱۹۵۸ تشرین الثاني ۱۵	۳۳، ج ۲	بەشى بادینانی : بادینا لھ میژووی کەقن دا -۲-	ئەنومر مائی	۸
۱۹۵۸ تشرین الثاني ۲۲	۳۵، ج ۷	بەشى بادینانی : ریا سەربەستی	مەسعود کتانی	۹
۱۹۵۸ تشرین الثاني ۲۹	۳۶، ص ۷	أحمد الخاني امير شعراء الكرد و ادبائهم	طارق كامل عقراوي	۱۰
۱۹۵۸ كانون الاول ۱۳	۳۸، ج ۲	بەشى بادینانی : عبدالکریم	تارق دلسوژ- ئاکرەیی	۱۱
۲۰ کانوونا ئیک ۸۵۹۱	۳۹، ج ۶	بەشى بادینانی : بادینان لھ میژووی کەقندا	ئەنومر مائی	۱۲

بیشکه وین

گۆوا زبەنی ههفته بیهی کرمانجی

القدم

لەمەر ٢٨ نەنە الۆوی لایبەت ٤ تشرین اول ١٩٥٨ القن ٢٤ ههس ٢٨ ژماره ٢٨ رۆژی شەمه سانی یەك ١٤ - خەزەرمەر ٢٥٧٠ كوردی

سو پاس له كوردیکهوه

سەلانی - عەلەن سەید عەلقوی

سو پاس له كوردیکهوه بوتهوانی مەله تان روژگار کرد له پەنجی استاز بوتهوانی کەمەمو و تەبەکی زمانان آشپە بوتهوانی هەمو کاربێگان نیکوخانە بوتهوانی قەوی سکۆرد بوتهوانی کەلاری این له کوردایەتی و خۆی بە کورد ئەزانی سو پاس بوتهوانی کوردی عەلری بە چەشیر لەر قەوی بەهزی بەدۆی پۆلێس خۆی روژگار کردەو هەمما لە چەنگی سو پاس بە کورد زور هەز بەرێبەتی ئەگەل گەل عەرمەبو هەمو گەلیستی ئەزادی زانی ئە کۆفی وەک نەسکوخاوە نامەزی وەک لەبازووە لەوانی کە بەر بەرەگانی کوردو نای کوردستان لەسەن چار ورنی ئەوانی کە کوردیان شانازە ئۆبەموان کورد لەخەمانی خۆی هەلک نەچشو بەهزی ئەپیناوی عەل کوردستانی پەرزواری رێبەتی دوستانەتی فریب کورد

چون ئەلی کوردم؟

بەین نووس : رفیق حەس

بچوو شیری کوردا بەسەتی نوستی راپەرە و نکریمە ، بەهەموو دەست روژی لەگەڵووە دووگەوت ، شەو بەتەگ بەهەمی بەسە هەشت ، گەرمیە دەرگە بەدەس بەدەس بەهەمیەک ، چەکی کوردانە روژی تەنگو لێرو روژی مەردانە ناگی مەردنێو مەرزانی مەش ناگی مەر دوژمن ، نکریمە بەدەس ناگی لە کۆنە و زنجیرا ، تانین ناگی بەرێی خەلق ، ناگی تانین ناگی بی ماریو نەنگو مەرزانی ئەلی ئەم خوووە شیر بگوری کە کۆتە ئەم ، زنجیرت ئەلی بۆی بە نوکەری ئەلای بی مەزلی چون ئەلی کوردم ، من پەلەوام ؟ بۆن کەوترا (مەر) ، ئەلی ئەوانم ؟ چون ئەلی ئەلی کوردم ، ئەبەردم ؟ چون ئەلی مەرگێز ناخۆم مەردم ؟ بەگەلکێچێ دێی ، چون مەرق ناگی ، سەبەق ئەلی کوردنیو لەسەرن راگە ؟ بەسەسا چاری نکرە نوخو ! لە سەمانی کورد ، چیت لەدەستمان ؟ ئەگەل کەلی کورد ، بەدلی خوقا کەوارسوای ، مەر ئەنار خەلق ! ناگی بی مەلێن ، ئە سەرچۆلی ، خەریک بێن لەگەل کرم ناخۆی ؟ من لای وایەشو ، روژی ئەپینەو سەرچۆلی کورد مەر ئە پینەو ئەلی ئەنگی گەلی سەرچۆلی ، ئەز رەنگینەو دیمان ئەگەو نۆرە لاپەرمی ٧

بەشی باوینانی

کوردستان

(گیشک پەرمی)

هەمی خوش نیا من کوردستان	هەلنا لێرەر زێشانی
سکۆردستان چە شێران	لەم پەسکەو مەر مەردان
و ئەلی دەشت دۆزانی	خوش نیا مەس کەسان
گەلی سکرەو سکرەوان	بگرت مەسو و وێزانی
پتوین دێستانانی	نقوس بەهەری دارانی
کوردستان آخا لادان	مەر زێرە چیت ژبی شێران
گەلی خوشکەو بران	وەرل چەن سەرت خولان
مەرل گرت دێتێبان	دەپ چۆلێن بە پناخا گوردان
دێ پەرن گەلی سکرەوان	دا بێژن مەر فێن کوردستان
	ئەم ئۆلی باسەنی

ژماره : ٢٨ ، رۆژا
تەممەبی ٤ چریا ئیکت
١٩٥٨

د هژمار (٢٨) دا هۆزانەک بناقنی (کوردستان)
١٥) ژ هەماندا (محەممەد تۆفی بامەرنی) هاتیە بە لافکەرن .

محەممەد تۆفی بامەرنی (نامەرنی)

بازێرقانیا بامەرنی . ل ١ / ١ / ١٩٨٠ بۆ ریشەبەریا کارمەنی ل دەهۆکی هاتیە فەکۆستن دگەلەک روژنامە و کۆقاران دا هۆزان و بابەت بە لافکەریئە وەک : کوقارین (بێشکەوتن / التقدیم ، دەنگنی کوردستان ، روژنامی ، سەرهلدان ، مەتین ، دەهۆک ....) و روژناما (هاوکاری) . ل سالا ٢٠١٠ هاتیە خاتەنشین کرن (٢٤) .

ناقنی وی محەممەد عەلی یوونس تۆفی یە ، ل سالا ١٩٤٣ ل بامەرنی هاتیە سەر دوئیایی . خواندنا خۆ یا سەرمتایی هەرل بامەرنی و ناقنجی و دوواناقنجی ل زاخۆب دووماهیەک ئینانیە . ئیکەم بەرهمەنی خۆ بی ئەمەبی ل سالا ١٩٥٨ هۆزانەک بناقنی (کوردستان) (٢٣) دگۆقارا (بێشکەوتن / التقدیم) دا بە لافکەریوو . ل روژا ٢١ / ٩ / ١٩٦١ ل زاخۆ هاتبوو کرتن . ل ١٢ / ٣ / ١٩٧٥ فەکەریایە سەر کاری فەرمانبەریی ل

